

ROLUL ȘI IMPORTANȚA UNEI STRATEGII NAȚIONALE DE SECURITATE MARITIMĂ DIN PERSPECTIVA „HIBRIDIZĂRII” DOMENIULUI MARITIM

THE ROLE AND IMPORTANCE OF A NATIONAL MARITIME SECURITY STRATEGY GIVEN THE ”HYBRIDIZATION” OF THE MARITIME DOMAIN

Cdor.drd. Bogdan ȚUȚUIANU*

Strategiile maritime au fost dintotdeauna o soluție pentru consolidarea securității maritime. În actualul mediu geopolitic, aflat în perpetuă schimbare, pare firesc ca și ele să sufere modificări pentru a se adapta la cu totul alte tipuri de amenințări decât în trecut, mai precis la amenințările de tip hibrid. Pentru a putea face față acestui gen nou de amenințare pe care o constituie totalitatea elementelor alcătuind fenomenul hibrid, există o nevoie imperioasă de a găsi opțiuni strategice revizuite, chiar inovative, de răspuns. Scopul prezentei lucrări este de a dovedi că singura modalitate de a oferi factorilor de decizie o viziune coerentă și pe deplin integrată, menită să asigure securitatea traficului și infrastructurii maritime, este construirea și implementarea unei strategii maritime. Deși este posibil să nu fie o soluție universală și complet garantată în acest sens, concluzia articolului arată că este singurul răspuns viabil, adecvat hibridității maritime aflate în plină desfășurare.

Maritime strategies have always been part of the solution to strengthen maritime security. In the currently changing geopolitical environment, they apparently need to be readapted to threats that are completely different from the ones in the past: the hybrid ones. In order to cope with this mutant threat comprising all the elements making up the hybrid phenomenon, there is an acute need for revised and even innovative strategic response options. The aim of the paper is to prove that the only way of offering decision-makers a coherent and fully integrated vision, meant to ensure the security of maritime traffic and infrastructure, is the implementation of an adequate maritime strategy. Although it may not be a universal and fully guaranteed solution in this regard, the conclusion of the article shows that it is the only viable and decent answer to the ongoing maritime hybridity.

Cuvinte-cheie: domeniul maritim; hibriditate; strategie maritimă.

Keywords: maritime domain; hybridity; maritime strategy.

De-a lungul istoriei, strategiile de securitate maritimă au fost mereu documente de cea mai mare importanță pentru rezolvarea problemelor de securitate maritimă. De zeci de ani deja, în anumite țări, strategiile maritime și planurile lor de implementare au fost unele dintre principalele opțiuni de răspuns strategic, implicit, parte semnificativă a soluției pentru asigurarea, menținerea și consolidarea a ceea ce se redă prin expresia cuprinzătoare a *securității domeniului maritim*. Ideea a fost promovată de diferiți specialiști. De exemplu, unul dintre aceștia, profesor de istorie

maritimă, promovează importanța strategiilor maritime ale secolului XX, pentru puterea și influența unei țări pe timp de pace, și posibilitățile sale de apărare în timpul unui conflict (Hattendorf 2013, 1-4).

Cu toate acestea, în contextul actual de securitate, când lumea se confruntă cu elemente ale războiului hibrid, statele cu acces la mare trebuie să înțeleagă că, într-un fel sau altul, aceleași strategii trebuie să facă față acestui gen de amenințări. Așa-numita hibriditate a mediului de confruntare actual nu mai este o chestiune de securitate a spațiului terestru, ci s-a extins continuu, ajungând în domeniul maritim. De altfel, războiul hibrid se deosebește de toate celelalte prin faptul că „poate include și/sau combina toate celelalte forme de război” (Najzer 2020, 147). Prin urmare, luând în considerare acest

*Statul Major al Apărării

e-mail: bogdan_tutuianu@yahoo.com

fapt, dacă domeniul maritim s-a transformat într-un mediu hibrid în plus, strategiile maritime trebuie să continue să reprezinte partea sustenabilă a soluției pentru o securitate maritimă generală. După cum se arată la nivelul comunității academice militare, o strategie ar trebui „să fie proactivă și anticipativă; să fie ierarhică, adică să definească clar obiectivele, să definească și să identifice căile de realizare, să identifice și să ofere posibilitatea dezvoltării mijloacelor pentru îndeplinirea obiectivelor” (Scipanov 2020, 85). În acest sens, în același cadru de gândire, strategiile maritime pot fi percepute drept opțiuni și instrumente strategice adecvate, utilizate pentru asigurarea sau reconstruirea stabilității și salvagardarea prosperității oferite de sectoarele economice direct asociate cu domeniul maritim. Mai mult decât atât, această preocupare privind securitatea ar trebui să fie pe agenda fiecărui stat maritim și fiecărei organizații internaționale, ca un cadru de manifestare a națiunilor care împărtășesc aceleași valori, interese și obiective economice și de securitate, națiuni care, împreună, beneficiază de oportunitățile oferite de domeniul maritim.

După cum arată titlul acestui articol, *obiectivul său principal este să aducă în atenție problema fenomenului hibrid care afectează și subminează în mod direct securitatea maritimă*, problemă la care ne vom referi în continuare, sub denumirea de *hibriditate maritimă*. Aceasta este, în același timp, și ipoteza de lucru de bază, pe care ne propunem să o verificăm: faptul că *domeniul maritim este deja o țintă a dinamicii hibride*. Folosind metode de cercetare calitativă și procedee analitice, ne vom referi la un set de aspecte definitorii din publicații relevante dedicate *războiului hibrid*, în încercarea de a atrage atenția asupra *necesității modificării percepției amenințării din domeniul maritim de la abordări convenționale, tradiționale, la cea reprezentată de o combinație a amenințărilor convenționale cu cele neconvenționale care se manifestă în prezent*. A doua ipoteză de cercetare ar fi aceea rezultată ca reacție firească la situația de fapt, și anume că *toate instrumentele strategice, menite să asigure și să consolideze securitatea maritimă trebuie regândite și recalibrate*. Argumentele care susțin această necesitate vor fi aduse pornind de la anumite strategii maritime existente care recunosc hibriditatea maritimă și sunt, prin urmare, capabile să se ocupe de scopurile și efectele sale de subminare.

Trebuie menționat că acest demers științific se bazează pe idei și opinii aparținând autorului, nereprezentând sau nereflectând în niciun fel poziția sau politicile oficiale, adoptate de autoritățile române în domeniu.

Hibriditatea în domeniul maritim – o nouă realitate?

După cum se arată într-una dintre cele mai importante lucrări actuale în domeniul maritim, „motivele pentru care marea este importantă pot fi legate de patru principale atribute: marea ca sursă de resurse, mediu de transport, mediu de informare și mediu de dominație” (Till 2013, 6). Este firesc, prin urmare, ca abordarea modernă a puterii maritime să acopere în bună măsură sfera geostrategică și sfera economică (Najzer 2020, 149). Unul dintre cele mai evidente mesaje, menite să alerteze opinia publică și pe cei interesați cu privire la iminența hibridității în spațiul maritim, a fost transmis de amiralul în rezervă J. Stavridis. Această figură prominentă a forțelor navale ale SUA și a structurii de comandă a NATO este autorul unui articol, în care hibriditatea este prezentată ca „răspândindu-se în sfera maritimă” (Stavridis 2016, 366), generând multiple îngrijorări. Faptul că un ofițer de marină de prim rang a fost evident preocupat de evoluția acestui fenomen, estimând că hibriditatea va atinge alt nivel, căpătând noi valențe prin pivotarea spre domeniul maritim, este notabil din mai multe motive.

Mai întâi, pentru că scenariul, încă imaginar, dar totuși îngrijorător, descris de Stavridis, vorbește despre un mecanism, axat pe erodarea graduală și afectarea directă a infrastructurii maritime, în același timp cu acționarea pe alte căi în vederea atragerii, influențării și câștigării unor audiențe țintă, în beneficiul agresorului hibrid. La momentul în care a fost dezvoltat, se poate ca scenariul să fi fost perceput ca un simplu punct de interes pentru opinia publică. În momentul actual însă, ar putea fi evaluat ca o predicție sumbră, detaliată și argumentată. La acel moment, în 2016, singura inadvertență s-a dovedit a fi orizontul de timp estimat pentru manifestarea amenințărilor hibride în domeniul maritim. Stavridis a prezis, inițial, un interval de o decadă, care, în realitate, s-a dovedit a fi doar jumătate, dacă nu chiar mai puțin.

În al doilea rând, din alt unghi, imaginea înfățișată de Stavridis poate fi simultan percepută

ca o metaforă subtilă, transformând faimoșii *omuleți verzi* din 2014, prezenți în Peninsula Crimeea, în *omuleți albaștri*, apăruiți în domeniul maritim. Mai mult decât atât, în privința caracterului său previzibil, scenariul descris a inclus referiri la posibilul rol jucat de instrumentele de putere implicate în hibriditatea maritimă, respectiv, instrumentul militar, diplomatic și informațional. Tacticile specifice folosite în agresiunea hibridă maritimă, descrisă de Stavridis constau într-o combinație de elemente de putere de tip hard și soft, o suprapunere de acțiuni kinetice de anvergură, militare și paramilitare, desfășurate de pe platforme maritime, completate de atacuri cibernetice, de propagandă și de interferențe diplomatice. Se deduce, de asemenea, că toate aceste instrumente de putere vor fi utilizate în sprijinul celui economic, datorită tendinței de extindere a controlului asupra oricăror zone și teritorii disputate în domeniul maritim și, implicit, accesul la resursele de pe fundul mărilor și oceanelor. Pe scurt, acestea ar putea fi catalogate ca alcătuind esența și adevărata miză a hibridității maritime, căci războiul hibrid maritim se bazează pe o serie de mici pași individuali, care, dacă ar fi luați separat, nu ar răsturna balanța de putere (Najžer 2020, 152), dar la un loc, ar putea avea un efect extrem de semnificativ.

Fiindcă am menționat deja anexarea Peninsulei Crimeea din 2014 drept referință bine-cunoscută a recunoașterii fenomenului hibrid, potrivit unor experți, chiar și acel episod a inclus „multiple elemente navale” (Murphy, Hoffman și Schaub 2016, 4). Lista tacticilor utilizate a inclus diferite acțiuni ostile și agresiuni, precum hărțuirea, coliziunea voluntară, provocarea de avarii, scoaterea din funcțiune, controlul la bord, capturarea și confiscarea navelor din flota ucraineană. De fapt, potrivit aceleiași surse, acest lucru a fost posibil pentru că forțele navale ucrainene au fost literalmente prinse ca într-o capcană și incapabile să iasă pe mare, după pătrunderea și sabordarea unei nave rusești de război în mijlocul porții de intrare în portul Sevastopol, aproape complet sufocat de prezența acestei platforme navale distruse intenționat.

În plus, merită menționat faptul că majoritatea, dacă nu toate aceste tactici, asociate cu hibriditatea în domeniul maritim au fost folosite în incidentul, din 2018, din Strâmtoarea Kerci pentru a bloca și a interzice pătrunderea în acest loc îngust care

servește drept punct de trecere între Marea Neagră și Marea Azov. Percepția este susținută de o descriere detaliată a incidentului în cadrul unei analize elaborate, aparținând unui grup multinațional de specialiști (Ducaru și Hodges 2018, 3), care include doi reprezentanți ai New Generation Warfare Center, entitate organizațională, axată în bună măsură pe studierea acestui tip de amenințare. Deși, în acest caz specific, escaladarea violentă a situației a fost considerată sfârșitul etapei hibride (Ducaru și Hodges 2018, 4-8), considerăm că, de fapt, lucrurile nu au stat așa, date fiind evoluția, dinamica și dezvoltările ulterioare ale situației regionale de securitate și ale securității maritime a Mării Negre.

În aceste condiții, din nefericire, avertismentul menționat de Stavridis a devenit treptat o stare de fapt sau o *nouă realitate*. Un argument doveditor în acest sens este conținutul unui important document strategic aparținând uneia dintre cele mai însemnate puteri navale, Statele Unite. Ne referim la cea mai recentă strategie, din 2020, *US Tri-Service Maritime Strategy*, care confirmă prezența acestui tip de *hibriditate maritimă* în domeniul în cauză. Astfel, în preambulul său (Navy 2020, 1-6), doi actori statali, Republica Chineză și Federația Rusă, sunt indicați ca excelând în competiția permanent existentă prin angajarea propriilor instrumente de putere pentru a submina și a remodela ordinea și situația internațională spre propriul beneficiu, promovându-și și urmărindu-și unilateral interesele. Astfel, ambele state încearcă să „exercite controlul asupra resurselor naturale marine și să restricționeze accesul altora la întinderile de ape” (U.S. Navy 2020, 2).

Desigur, pare lipsită de legitimitate și chiar ilegală această combinație de exercitare a controlului asupra resurselor domeniului maritim și impunerea unor restricții sau împiedicarea în orice mod a drepturilor statelor de a avea acces la ele. În realitate, în activitățile zilnice, specifice tuturor sectoarelor economice legate de domeniul maritim, acest gen de limitare sau de interdicție echivalează, implicit, cu o negare a libertății de navigație și manevră. Aceste interdicții din domeniul maritim sunt departe de a induce ideea unui mediu sigur. La rândul său, nivelul de insecuritate afectează regional și chiar global lanțul de aprovizionare a statelor, un factor deranjant care, în continuare, poate genera implicații de securitate și repercusiuni

pentru comunitatea internațională. Iar aceasta pentru simplul motiv că – dacă ținem seama de numărul 90 din „regula 70, 80, 90” (Garcia 2014, 2), formulă definitorie pentru mediul maritim – 90% din comerțul mondial este asigurat de transporturile maritime. Efectul de domino va crea probleme și dezechilibre la nivel economic și social, provocând, la rândul lor, consecințe pe termen mediu și lung. De altfel, este recunoscut deja faptul că „războiul hibrid nonkinetic a devenit forma preferată de angajare în competiția geostrategică” (Najzer 2020, 170).

Dacă punem laolaltă această informație cu ipoteza prezentată de Hybrid Center of Excellence, în lucrarea, dedicată special hibridității maritime, potrivit căreia căile de comunicații maritime reprezintă un „potențial instrument în conflictele hibride”, din cauza „problemelor provocate în transporturi” (Savolainen și Gill 2019, 11), considerăm că și ipoteza de la care am pornit în acest demers științific începe să capete concretețe și justificare.

Deși în strategia maritimă a SUA, invocată anterior, nu există referiri directe la niciunul dintre conceptele bine-cunoscute, asociate direct cu hibriditatea, cum ar fi *războiul hibrid* sau *amenințările hibride* ori *tacticile hibride*, modalitatea de abordare și definire a acestei noi realități în capitolul strategiei de expunere a problemei – ”Problem Statement” – confirmă în mod tacit situația. Vulnerabilitatea domeniului maritim invocată față de așa-numitul „comportament malign sub pragul războiului” (Savolainen și Gill 2019, 6) reprezintă un indiciu esențial cu privire la hibriditate. Ne referim, aici, la descrierea din conținutul primului studiu rezultat din proiectul Multinational Capability Development Campaign, anume Countering Hybrid Warfare (MCDC/CHW), dedicat facilitării înțelegerii hibridității și denumit ca atare – *Understanding Hybrid Warfare*. Ca parte a concluziilor, războiul hibrid este înfățișat ca o multitudine de acțiuni care se petrec sub „pragurile de detecție și reacție” (Cullen 2017, 26) care, în opinia noastră, reprezintă aceeași modalitate de a descrie cu alte cuvinte fenomenul hibrid.

De asemenea, în recunoașterea acestei noi realități hibride, strategia maritimă a SUA, din 2020 reprezintă un mare pas înainte. Cel puțin, dacă o comparăm cu o altă versiune (U.S. Navy 2007) care prezenta amenințările convenționale și

tradiționale, dar nu pomenea despre amenințările hibride și nici măcar nu făcea aluzie la hibriditatea maritimă. Aceeași situație poate fi întâlnită în cazul altor strategii maritime relevante, aparținând celor două organizații de securitate cu ambiții multiregionale în domeniul maritim, Organizația Tratatului Nord-Atlantic (NATO) și Uniunea Europeană (EU). Nici strategia NATO, *Alliance Maritime Strategy* (NATO 2011), nici strategia EU, *EU Maritime Security Strategy* (Commission 2020), în domeniu nu menționează nimic despre hibriditatea maritimă, ambele acoperind strict amenințările tradiționale, de natură convențională, afectând securitatea maritimă.

Astfel, chiar dacă potențialul real sau chiar existența amenințărilor hibride în domeniul maritim nu au avut până acum parte de suficientă atenție, această nouă realitate a hibridității maritime a devenit din ce în ce mai vizibilă și greu de ignorat. Vom considera așadar războiul maritim hibrid ca fiind „războiul hibrid condus pe sau de pe mare și desfășurat în principal prin capacități maritime” (Najzer 2020, 152). În cele ce urmează, vom încerca să identificăm și să explicăm pe cât posibil cele mai adecvate opțiuni și soluții strategice pentru contracararea acestei amenințări insidioase.

Strategiile maritime – opțiuni strategice și instrumente pentru contracararea hibridității maritime

Pornind de la această nouă realitate, vom încerca să identificăm și să accentuăm soluția strategică și opțiunea sustenabilă pentru formula reacției potrivite de răspuns la această serioasă chestiune de securitate maritimă. Desigur, simplul fapt că ești conștient de existența unei amenințări specifice, indiferent de caracterul său convențional sau neconvențional, reprezintă un avantaj incontestabil; totuși, numai prin recunoașterea existenței amenințărilor hibride în domeniul maritim, nu putem spune că problema este rezolvată. După cum afirmă Lawrence Freedman, „conflictele anilor 2000 au demonstrat necesitatea unei abordări care să combine înțelegerea generală a conceptului de *strategie* cu elementele specifice ale unui set de conflicte care sunt ele însele complicate” (Freedman 2016, 419).

În privința instrumentelor și soluțiilor strategice de rezolvare a problemelor generate de această nouă realitate și de evitare a transformării

sale într-o nouă normalitate sau un nou mediu obișnuit, pe lângă anumite reacții ad-hoc de răspuns și soluții optime care oferă opțiuni temporare, fragmentate, punctuale, pentru anumite situații particulare, opțiunea de reacție strategică, acea soluție integratoare care oferă cadrul macro de securitate, trebuie să fie una cuprinzătoare, acoperind complexitatea domeniului maritim în totalitatea sa și mai ales în legătură cu acel caracter specific. Pentru a înțelege mai bine imaginea de ansamblu a securității maritime afectate de hibriditate, acest tip de amenințări și acțiuni poate fi prevenit și contracarat numai printr-o înțelegere completă a anumitor tipare caracteristice și factori definitorii, asociați războiului hibrid, care sunt deplin aplicabili, în cazul specific al domeniului maritim. Printre aceștia, putem menționa modalitatea agresorului hibrid de a implica treptat și de a se folosi de instrumentele sale de putere. Cu alte cuvinte, aceeași „escaladare”, orchestrată pe vertical și orizontal a hibridității, reprezentată grafic în proiectul MCDC/CHW (NATO 2011, 9), ori echivalentul modificărilor comportamentale ale agresorului hibrid. Această echivalare poate merge mai departe și poate fi văzută ca variația, intensificarea și sincronizarea acțiunilor, tacticilor și metodelor sale continuu adaptate și adoptate pentru a ținti „funcțiunile și vulnerabilitățile critice” legate de domeniul maritim (NATO 2011, 9) ale statului țintă aflat sub agresiune hibridă.

Pentru o mai bună și mai ușoară portretizare a provocărilor reprezentate de hibriditatea maritimă, toți factorii de mai sus pot fi reflectați prin anumite întrebări simple, dar esențiale, pe care factorii de decizie trebuie să-i aibă în vedere. Prima întrebare ar fi: *Ce anume se petrece în domeniul maritim, la ce scară și ce amplitudine?* Aceasta ar fi principala preocupare legată de postura curentă, planurile și acțiunile agresorului hibrid și orchestrarea instrumentelor sale de putere, exploatate pe ascuns sau la vedere, pentru atingerea unor scopuri legate de hibriditate. Probabil, pentru a găsi răspunsul la întrebare, este nevoie de un studiu amănunțit, aprofundat, al modalităților de acțiune a agresorului, încercând a descifra și a interpreta ce se petrece în realitate, dincolo de metodele de inducere în eroare sau de percepțiile denaturate. În plus, trebuie înțeleasă și adevărata scală la care se desfășoară acele acțiuni și cine se află în spatele lor, precum și caracterul lor ascuns sau la vedere.

A doua întrebare ar fi legată de cea dintâi și mai precis de posibila evoluție a acestui gen de comportament hibrid de-a lungul unei scale temporale. Prin urmare, a doua problemă ar fi: *Care sunt intențiile și avantajele pe termen scurt, mediu și lung ale agresorului hibrid, legate intrinsec de hibriditatea maritimă?* Prin răspunsul la această întrebare, s-ar putea anticipa următoarele mișcări și acțiuni ale aceluiași agresor hibrid în același domeniu și s-ar putea cristaliza deja motivația și factorul declanșator al acestui comportament hibrid. Pentru aceasta, este necesar ca factorii de decizie să se pună în postura agresorului și să încerce să privească domeniul maritim din aceeași perspectivă, cântărindu-l pe cât posibil cu aceeași unitate de măsură.

A treia întrebare esențială ar fi legată de scopul final urmărit prin această hibriditate maritimă, și anume, *Care sunt obiectivele reale și efectele dorite ale agresiunii hibride în domeniul maritim?* Prin răspunsul descoperit, ar fi mai ușoară înțelegerea beneficiilor și obiectivelor atinse prin acțiunile de hibriditate maritimă, planificate și realizate de agresor. În general, în această competiție continuă, nu ar fi extrem de dificil a găsi răspunsul pentru domeniul maritim, de vreme ce, după cum am menționat în secțiunea anterioară a lucrării, și în concordanță cu explicația similară, cuprinsă în strategia maritimă a SUA, factorul motivant principal pare a fi întrecerea pentru a câștiga liberul acces la resursele maritime și exploatarea acestora. Desigur, pe lângă aceasta, mai este vorba și despre posibilitatea de a-și exercita controlul și influența asupra unor sectoare maritime din ce în ce mai extinse.

Dacă primele trei întrebări esențiale pot fi văzute ca fiind concentrate predominant asupra agresorului – pentru a încerca clarificarea dinamicii sale hibride –, următoarele se axează pe o radiografie din acest punct de vedere a statului-țintă a agresiunii care trebuie să acționeze și să reacționeze ca să se protejeze și să se apere.

Prin urmare, a patra întrebare ar trebui să fie legată de vulnerabilitățile proprii în felul următor: *Care dintre sectoarele de activitate ale domeniului maritim sunt cele mai vulnerabile în context hibrid?* Întrebarea este validă, căci amenințările și vulnerabilitățile sunt legate unele de celelalte, iar posibilitatea creșterii nivelului amenințărilor crește exponențial, odată cu vulnerabilitățile.

Următoarea decurge natural: *Ce trebuie făcut pentru a reduce sau chiar a elimina vulnerabilitățile proprii legate de domeniul maritim?* Toate vulnerabilitățile specifice trebuie identificate prin mecanisme interne, prin implicarea întregii comunități maritime, indiferent dacă se întâmplă la nivel național ori multinațional, într-o abordare de sine stătătoare sau regională.

Ultima întrebare semnificativă, dar nu cea mai puțin importantă, ar trebui să fie cea legată direct de miezul problemei: *Care sunt cele mai potrivite instrumente și opțiuni de răspuns împotriva hibridității maritime?* Aceasta este, de fapt, esența demersului pe care-l întreprindem prin lucrarea de față.

Răspunsul este susținut și validat totodată de cadrul general de contracarare a hibridității (Cullen 2017, 17-23). Primul aspect delimitat este clarificarea amenințării concrete și găsirea unor modalități de contracarare a acesteia după descoperire și identificare. În acest sens, cadrul de contracarare include necesitatea stabilirii unor obiective finale, decisive, corelate cu nivelul de ambiție asumat. Pe lângă stabilirea de obiective strategice, este nevoie de stabilirea unor praguri sau a unor linii roșii, constituind limite care nu trebuie încălcate.

În acest punct, trebuie să revenim la problema în sine și să accentuăm din nou unul dintre tiparele caracteristice hibridității maritime, exploatarea sincronizată a instrumentelor de putere. La rândul său, aceasta aduce în discuție conceptul de strategie sau, mai precis, acela de mare strategie. Potrivit lui W. Martel, una dintre funcțiile mării strategii este de a „coordona, echilibra și integra toate tipurile de mijloace naționale” (Martel 2015, 24). Martel include pe lista sa de mijloace numai „puterea diplomatică, economică, tehnologică și militară” (Martel 2015, 25), dar în cazul specific al domeniului maritim, datorită complexității și unicității sale, ar trebui să adăugăm și mijloacele legislative, informaționale și de intelligence utilizate pentru a „atinge scopurile articulate concret” (Martel 2015, 28). Cu toate că instrumentele de putere nu sunt direct invocate de Martel, le putem asocia ușor cu acele pârghii de putere, *mijloacele*, o parte distinctă a triadei inseparabile, compusă din *mijloace-metode-obiective*. De asemenea, dacă translatăm această relație în paradigma agresorului hibrid, va putea fi ușor descifrată drept un cadru

real și palpabil, tipar aplicabil mării strategii, axată pe hibriditate. Potrivit lui J. Schmidt, unul dintre experții aparținând Hybrid COE, în cazul acesta totul are legătură cu o strategie, o „strategie hibridă, o mare strategie” (Schmid 2019, 5). Desigur, hibriditatea manifestată în domeniul maritim, la fel ca în orice alt domeniu, nu este rezultatul gândirii sau acțiunilor haotice, desfășurate la întâmplare. Cel mai probabil, și aceasta este pusă în practică în concordanță cu o strategie elaborată.

Din acest motiv și în aceste condiții, considerăm că opțiunea strategică, soluția dorită, se află exact în fața ochilor noștri. Tot ceea ce trebuie făcut este *să se strângă la un loc toți factorii relevanți, să se răspundă aceluia set de întrebări esențiale și, de la caz la caz, să se stabilească pragurile legale pe lângă toate celelalte praguri relevante. Stabilirea, prioritizarea și revederea, dacă este necesar, a obiectivelor de securitate maritimă, asociate cu interesele de securitate maritimă, ar putea constitui cadrul de lucru necesar pentru materializarea acestei soluții.* Acest conglomerat eterogen ar putea fi și coloana vertebrală, și punctul de început pentru crearea și construirea unei strategii coerente ori pentru aducerea la zi a celei existente. Același argument poate fi găsit în lucrarea menționată mai sus MCDC/CHW, ca unul dintre punctele sale cheie, în fapt o necesitate pentru proiectarea și implementarea unei „strategii pentru contracararea războiului hibrid” (Schmid 2019, 9). Bazându-ne pe acest fundament, trebuie să acceptăm că, în acest caz specific al hibridității maritime, cea mai potrivită și aplicabilă opțiune strategică și soluție ar fi *realizarea unei strategii maritime.*

În general vorbind, „se poate considera că, în momentul în care liderii unui stat și-au definit niște obiective de anvergură (...) și au alocat resursele necesare (...), avem de-a face cu o strategie” (Heuser 2020, 20). În acest context, am putea spune că o strategie maritimă face legătura dintre sfera politică și cea militară, ocupându-se de „principiile care guvernează un război în care marea este un factor substanțial” (Corbett 2015, 8). Rezultă deci necesitatea de a produce o strategie maritimă nouă sau de a o adapta pe cea existentă în statele care o au deja pentru a diminua nivelul și gradul de insecuritate și instabilitate maritimă. În același timp, aceasta ar servi și drept instrument pentru refacerea, menținerea și reconstruirea securității maritime afectate de o strategie hibridă. În aceste

condiții, în termeni de securitate maritimă, strategia maritimă s-ar constitui ca un corespondent pozitiv al strategiei hibride.

Beneficiile răspunsului strategic la hibriditatea maritimă

După cum s-a arătat mai sus, „spațiul maritim este complex și multidimensional, iar succesul, în contextul actual, ar necesita depășirea unei mari varietăți de amenințări din medii diferite, dar interconectate” (Speller 2014, 173). Strategia maritimă poate oferi o viziune coerentă, deplin integrată, pentru asigurarea securității traficului și infrastructurii maritime. Poate că nu este o soluție universală ori pe deplin garantată, dar ar putea fi acceptată, ca răspuns viabil la hibriditatea maritimă actuală, fenomen aflat în continuă amplificare. Această modalitate de abordare și dezvoltare a anumitor aspecte, similară celei folosite și exemplificate mai sus în conținutul Strategiei Maritime SUA, din 2020, este un element de bază. Simplul fapt că o strategie maritimă deplin relevantă admite existența provocării hibride în domeniul maritim este un pas înainte.

Mai întâi, abordarea este cea potrivită, datorită modului deschis, de prezentare a acestui tip de amenințări, afectând direct domeniul maritim. Pentru a asigura o confruntare adecvată cu o anumită situație problematică și pentru a găsi soluții potrivite, este absolut imperioasă înțelegerea problemei după recunoașterea existenței sale. Există, desigur, și opțiunea respingerii sau ignorării situației problematice, dar nu poate fi adoptată decât temporar, căci, în funcție de cât de serioasă și stringentă este, consecințele pot fi din ce în ce mai grave. Pe termen lung, considerăm că ar fi o gafă la nivel strategic.

În al doilea rând, existența unei strategii maritime este un avertizor extrem de important pentru comunitatea extinsă care gravitează în jurul domeniului maritim. Ne referim deci la comunitatea maritimă în sine, dar și la diferiți lideri la nivel politico-diplomatic și politico-militar, ofițeri de rang înalt și comandanți, directori de companii, consilieri și experți care lucrează propriu-zis sau sunt conectați la diferite domenii, cum ar fi securitate și apărare, economie, tehnologie, drept, infrastructură maritimă, indiferent de afilierea lor instituțională. De altfel, strategia însăși, la nivel general, este cea care „face legătura dintre

puterea militară și decizia politică a unui stat” (Gray 2010, 28). Această abordare ar crea premisele sporirii gradului de conștientizare a interferențelor de tip hibrid în domeniul maritim. De vreme ce strategia maritimă în sine este un vector de comunicare strategică, existența sa ar reprezenta un semnal de alarmă pentru cei care nu sunt (suficient de) conștienți de dinamica hibridității în mediul maritim.

În al treilea rând, aceste opțiuni strategice de răspuns, strategiile maritime, contribuie, în același timp, la dezvoltarea culturii de securitate maritimă, la modificarea și chiar schimbarea completă a mentalităților legate de perceperea amenințărilor, cel puțin în rândul membrilor comunității maritime.

În ceea ce privește aspectele pragmatice, pornind de la cele trei semnificații ale unei strategii înfățișate de N. Silove, în articolul său (Silove 2018, 27-57), putem considera că toate ar fi utile pentru menținerea și consolidarea securității maritime. Pe de-o parte, aceste ”grand plans” (planuri mărețe, de mari dimensiuni) ar putea fi utile pentru implementarea strategiilor maritime. Pe de altă parte, acea ”grand posture” (poziția superioară) și acele ”grand behavior” (măsurile de anvergură) în domeniul maritim ar asigura descurajarea credibilă și reacția coerentă la fenomenele nedorite din domeniul maritim. În sfârșit, planurile, poziția și comportamentul de anvergură la nivel general ar putea decurge și din aceste strategii maritime, constituind beneficii suplimentare ale existenței unei astfel de strategii la nivel național. Prin urmare, soluția contracarării hibridității maritime ar fi elaborarea unei strategii maritime care să acopere următoarele aspecte:

- recunoașterea existenței fenomenului hibrid la nivel maritim și oferirea de detalii privind amenințările și atacurile hibride;
- stabilirea și implementarea unui cadru pentru contracararea hibridității maritime;
- identificarea soluțiilor concrete, măsurilor proactive, preemptive și reactive, capabile să ducă la detectarea în timp util, la descurajarea și contracararea întregului spectru de amenințări hibride.

Această triplă combinație este esența celui de-al doilea studiu rezultat din proiectul MCDC/CHW, dedicat contracarării hibridității (Cullen 2017). În această lucrare, *detect, deter and respond* (detectarea, descurajarea și răspunsul)

reprezintă componente interdependente esențiale care creează un ciclu al contracarării hibridității. Implicit, ele reprezintă și instrumente viabile, opțiuni pentru contracararea războiului hibrid. Triada este o combinație de măsuri, menite să asigure un nivel adecvat de înțelegere a situației, să ofere posibilitatea prevenirii continuării agresiunii hibride, să asigure reacția legitimă, în cazul încălcării limitelor stabilite. În analiza noastră, axată pe domeniul maritim, putem transforma acest ciclu într-un instrument adecvat oricărui demers de contracarare. Ne referim la un *trident*, asemănător celui folosit drept sceptru și armă de vechiul zeu al apelor Poseidon, care să includă cele trei componente esențiale ale strategiei de contracarare a hibridității. Imaginea sugestivă a acestui trident contemporan, reinventat, este redată în Figura 1.

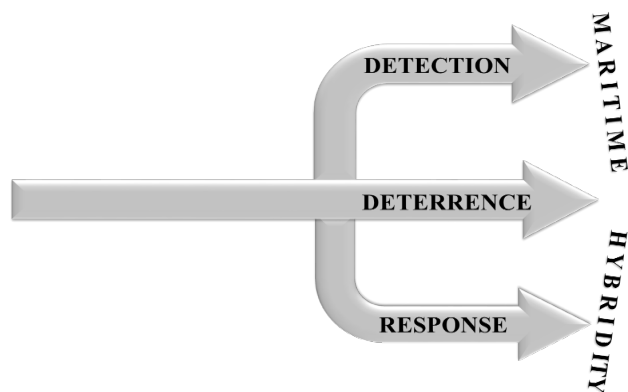

Figura 1 „Tridentul” necesar contracarării hibridității maritime

Sursă: autor

Concluzii

Este posibil ca, la un moment dat, în trecutul nu foarte îndepărtat, hibriditatea maritimă să fi fost la fel de puțin vizibilă, insidioasă și surprinzătoare ca utilizarea torpilelor, imediat după inventarea lor, caracteristici care au condus la ignorarea sa de factorii decidenți implicați. Se pare că, în ultima perioadă, a devenit mai evidentă. Recunoașterea categorică a acestei stări de fapt a fost unul dintre scopurile specifice ale acestui demers.

Prin urmare, în urma analizei întreprinse, putem afirma că hibriditatea în domeniul maritim a devenit treptat un fapt incontestabil și nu mai există posibilitatea de a ignora această nouă realitate ori de a-i diminua importanța. Indiferent cât de veche, sau de nouă este, prezența fenomenului hibrid este evidentă. Articolul de față pledează pentru

recunoașterea acestei realități și contracararea sa pentru a o împiedica să devină o nouă normalitate. Principalul punct de interes este oferirea unei opțiuni strategice de răspuns adecvată și viabilă pentru soluționarea acestui tip de amenințări complexe, manifestate în domeniul maritim. Răspunsul este existența unei strategii maritime. În acest context, o strategie maritimă nu ar reuși numai să ofere modalități de reacție, ci și modalități de contracarare a hibridității maritime.

De asemenea, am reușit să validăm și să confirmăm ipotezele inițiale, respectiv faptul că fenomenul hibrid se manifestă în domeniul maritim și că strategiile maritime ar putea fi o soluție de contracarare a hibridității maritime, fapt validat inclusiv prin existența beneficiilor specifice, suplimentare opțiunilor strategice de răspuns.

Propunerea esențială care se impune ar fi ca toate strategiile maritime relevante să fie aduse la zi, modificate în sensul alinierii la abordarea de tipul celei incluse în Strategia maritimă a SUA și, de asemenea, țările care nu au o astfel de strategie să încerce să elaboreze cât mai curând un astfel de document. Prin aceasta, s-ar recunoaște și s-ar accentua această nouă realitate, infiltrarea hibridității în domeniul maritim. Printre documentele esențiale, menționăm cel puțin două strategii maritime multiregionale și multinaționale care ar trebui adaptate, respectiv strategiile maritime ale NATO și EU. Odată aliniate și sincronizate în vederea contracarării hibridității maritime, împreună, aceste strategii ar putea schimba simțitor în bine situația de la nivelul comunității maritime. Căci, după cum spunea Geoffrey Till, „...dacă mările nu sunt sigure, atunci nimic altceva nu poate fi sigur” (Till, Geoffrey 2012, 179).

BIBLIOGRAFIE

- Commission, European. 2020. ”Maritime Security Strategy.” Accesat la 23.03.2021. https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/maritime-security_en.
- Corbett, J.S. 2015. *Principles of Maritime Strategy*. Mineola, New York: Dover Publications.
- Cullen, Patrick J., Erik Reichborn-Kjennerud. 2017. ”Understanding Hybrid Warfare.” Accesat la 03.12.2021. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/647776/dar_mcdc_hybrid_warfare.pdf

- Ducaru, Sorin, and Ben et. al. Hodges. 2018. "Moscow Does Not Believe in Tears." *New Strategy Center Policy Paper, 2018*, 3. Accesat la 03.05.2021. <https://www.newstrategycenter.ro/wp-content/uploads/2016/04/Moscow-Does-Not-Believe-in-Tears-Policy-Paper-December-201>.
- Freedman, Lawrence. 2016. "Does Strategic Studies Have a Future?", în *Strategy in the Contemporary World, 3rd edition*, John Baylis, James J. Wirtz and Colin S. Gray. Oxford: Oxford University Press.
- Garcia, Juan III. 2014. "Navy crucial to national defense". *San Antonio Express News*, October 18. Accesat la 03.10.2021. <https://www.mysanantonio.com/news/article/Navy-crucial-to-national-defense-2224876.php>.
- Gray, Colin S. 2010. *The Strategy Bridge*. Oxford: Oxford University Press.
- Hattendorf, John B. 2013. "What is a Maritime Strategy?". *Soundings*, No 1 / 2013, Sea Power Center Australia. Accesat la 03.12.2021. <https://www.navy.gov.au/sites/default/files/documents/Soundings%201%20-%20Hattendorf%20-%20What%20is%20a%20Maritime%20St>.
- Heuser, Beatrice. 2020. "The History of the Practice of Strategy from Antiquity to Napoleon", în "Strategy in the Contemporary World, 3rd edition." By James J. Wirtz and Colin S. Gray John Baylis. Oxford: Oxford University Press.
- Martel, William C. 2015. *Grand Strategy în Theory and Practice: The Need for an Effective American Foreign Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Murphy, Martin, Frank G. Hoffman și Gary, Jr. Schaub. 2016. "Hybrid Maritime Warfare and the Baltic Sea Region." *Center for Maritime Studies, University of Copenhagen*, 4. Accesat la 04.22.2021. <https://cms.polsci.ku.dk/publikationer/hybrid-maritim-krigsfoerelse/>.
- Najžer, Brin. 2020. *The Hybrid Age*. London: J.B. Tauris.
- NATO. 2011. "Alliance Maritime Strategy." Accesat la 03.23.2021. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_75615.htm.
- Navy, U.S. 2020. "Advantage at Sea. Prevailing with All-Domain Integrated Power." Accesat la 03.12.2021. <https://media.defense.gov/2020/Dec/17/2002553481/-1/-1/0/TRISERVICESTRATEGY.PDF/TRISERVICESTRATEGY.PDF>.
- Savolainen, Jukka, and Terry et al. Gill. 2019. *Handbook On Maritime Hybrid Threats - 10 Scenarios and Legal Scans*. Helsinki: Hybrid COE. The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats.
- Schmid, Johann. 2019. "Hybrid Warfare on the Ukrainian battlefield: developing theory based on empirical evidence". *Journal on Baltic Security, European Center of Excellence for Countering Hybrid Threats, Helsinki, Finland*. May, Accesat la 23.03.2021. https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/BDC_1_23829230%20-%20Journal%20on%20Baltic%20Security%20Hybrid%20warfare%20on%20the%20Ukrainian%20battlefield_%20developing%20theory%20based%20on%2.
- Scipanov, Lucian Valeriu. 2020. „Posibile soluții de realizare a unei strategii naționale de securitate – identificarea rolului strategiei maritime.” *Gândirea Militară Românească*, 68-87.
- Silove, Nina. 2018. "Beyond the Buzzword: The Three Meanings of <Grand Strategy>". *Security Studies*, volume 27, 2018, issue 1, 27-57. Accesat la 05.02.2021. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09636412.2017.1360073?scroll=top&needAccess=true>.
- Speller, Ian. 2014. *Understanding Naval Warfare*. London: Routledge.
- Stavridis, James. 2016. "Maritime Hybrid Warfare Is Coming." *Proceedings. US Naval Institute. The Independent Forum of the Sea Services*, vol. 142/12/1,366, 2616, December. Accesat la 10.10.2021. <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2016/december/maritime-hybrid->.
- Till, Geoffrey. 2012. "NATO: War Fighting, Naval Diplomacy and Multilateral Cooperation at Sea", în *Twenty-First Century Seapower. Cooperation and Conflict at Sea*, R.S. Ross and O. Tunsjo (eds.) P. Dutton. London: Routledge.
- . 2013. *Seapower: A Guide for the Twenty-First Century*. Abingdon: Routledge.
- U.S. Navy, U.S. Marine Corps, U.S. Coast Guard. 2007. "A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower". Accesat la 03.22.2021. <https://www.uscg.mil/Portals/0/Strategy/MaritimeStrategy.pdf>.
- . 2015. "A Cooperative Strategy for 21st Century Seapower". Accesat la 03.22.2021. <https://www.uscg.mil/Portals/0/Strategy/MaritimeStrategy.pdf>.